Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Cilt 7 Sayı 18 Yıl 2016

SİYASAL PARTİLERİN BEŞERİ DEĞERLERE YAKLAŞIMI: TÜRKİYE'DEKİ SİYASAL PARTİLERE GENEL PERSPEKTİFTEN BİR BAKIŞ VE İNGİLTERE KARŞILAŞTIRMASI

Fatma OKUR ÇAKICI[1]

ÖZ

Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarından birisi olan siyasi partilerin, toplum nezdinde içinde bulundukları ülkenin siyasasının belirlenmesinde önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Siyasal partilerin bu sorumluluklarından birisi de iktidar olmaları durumunda izleyecekleri programları açık ve net ifadelerle belirlemeleridir. Böylelikle kamuoyu tarafından siyasi partilerden, parti programlarına beşeri konulardaki yaklaşımlarında hassasiyet göstermeleri de beklenmektedir.

Doğrudan demokrasinin işlerliğini yitirip, temsili demokrasinin ve bu demokrasiye ait değerlerin daha da önem kazandığı günümüzde siyasal partiler; iktidar olma, tercih edilme, siyasal rekabette daha güçlü konumda olma gibi gereksinimlerden dolayı toplumu ve özellikle de toplumdaki bazı kesimleri ilgilendiren önemli konulara temas etmeyi tercih etmektedirler. Dolayısıyla temel hak ve özgürlüklerin giderek önem kazandığı günümüzde, siyasal partilerin de insan odaklı yaklaşım sergilemeleri ve bu konu üzerinde daha da yoğunlaşmaları arzu edilen bir duruma dönüşmüştür.

Bu düşüncelerden hareketle çalışmada siyasal partilerin oluşum süreçleri, işlevleri ve amaçlarının yanı sıra, Türkiye'de Meclis'te aktif olarak temsil yetkisi bulunan siyasi partiler ile ileri demokrasi olarak nitelendirilen ülkelerden birisi olan İngiltere'deki siyasi partilerin programları incelenip, insana ilişkin tutumları ele alınacaktır. Türkiye ve İngiltere ölçeğinde siyasal partilerin "insan odaklı" bakış açısından karşılaştırmaları yapılacaktır. Bu noktada özellikle kadın-erkek, çocuk-yaşlı, ve engellilere ilişkin kriterler değerlendirilmeye tabi tutulacaktır. Söz konusu ülkelerde bulunan siyasal partilerin beşeri konulara gösterdikleri hassasiyet, benzerlikler ve farklılıklar bağlamında değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Partiler, İnsan Odaklılık, Türkiye, İngiltere.

HUMANITIES APPROACH OF POLITICAL PARTIES: A GENERAL OVERVIEW TO POLITICAL PARTIES IN TURKEY AND THE UK COMPARISON

ABSTRACT

Political parties are among the most important factors in determining a country's policy. Because a political party's program constitutes the basis for the policies to be followed in case of coming to power. Policy will be implemented in case of power according to defined criteria in programs typically report on political party programs. Thus, by the public, political parties, party programs are expected to show sensitivity in their approach to human subjects will be.

When it is unable to functioning of direct democracy, representative democracy and democratic values are more important in today's world where political parties, the ruling being to be preferred, due to the requirement of being in the stronger position in the political competition, the community, and especially to touch on some important topics of concern to segments of the community prefer. Therefore, it is increasingly important nowadays of fundamental rights and freedoms, political parties and human-oriented approach and they should implement even more focus on this subject has turned into a desirable situation.

The movement of these ideas in the study of the formation of political parties, processes, functions and objectives, in addition to the power to represent the political parties in Turkey's parliament actively forward with a democracy is described as one of the countries that the programs of political parties in the UK which is examined in the attitudes of the humans will be discussed. Turkey and the UK political parties on the scale of "human-oriented" perspective, comparisons will be made. At this point, especially Male-Female, child-elderly, and the disabled will be subject to criteria that relate to evaluation. Their sensitivity to issues of political parties in the countries in question in Humanities, in the context of similarities and differences will be evaluated.

Keywords: Political Parties, Human-Oriented, Turkey, UK.

[1] Yrd. Doç. Dr. Gümüşhane Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü fatmaokur80@hotmail.com

I. SİYASAL PARTİLER

Batı demokrasilerinde ilk kez siyasal alanda demokrasi mücadelesi, iktisadi, kültürel ve toplumsal planda da sanayi devrimi neticesinde (Çam, 2011: 418) ortaya çıkan siyasal partiler, bir ülkedeki siyasette en önemli aktörler arasında yer almakta, ülkenin izleyeceği siyasaların oluşturulması açısından büyük önem taşımaktadırlar. Siyasal partiler, iktidarı elde etmek amacıyla belli bir program doğrultusunda oluşmuş, belli bir kadroya sahip kuruluşlardır. Çeşitli siyasal sorunların çözümüne yönelik olarak politika geliştirmeye çalışan siyasal partiler, ele aldıkları konulara ek olarak toplumun, sosyal, siyasal ve kültürel süreçlerine göre yeni siyasal düşünceler geliştirmektedirler (Gümüş, 2011: 171). Dolayısıyla siyasal partiler sadece siyasi içerikli konuları değil, toplumu ilgilendiren bir çok konuyu da ele alarak bu konularla ilgili sorunlara çözüm getirebiliyor nitelikle olmaları gerekmektedir.

Toplumdaki farklı kesimlere oy hakkının tanınmasıyla birlikte siyasal partilerin ortaya çıktığını görmekteyiz. Bu noktadan hareketle, siyasal partilerin bir ülkede farklı siyasal düşüncelerin ve yönelimlerin temsilcisi olarak ilk olarak 19. yüzyılda Batı Avrupa'da oy hakkının daha geniş kitlelere tanınmasıyla birlikte gelişmeye başladığı söylenmektedir. (Kışlalı, 2004: 127). Başka bir ifadeyle, siyasal partilerin doğuşu ve gelişimi modernleşme süreciyle açıklanmaktadır. Çünkü partilerin doğuşu, bir toplumda modernleşmenin göstergesi olarak nitelenebilmektedir (Dursun, 2006: 255).

Siyasi partilerin ortaya çıkmasında etkenler temelde sosyo-ekonomik, ideolojik ve teknik sebepler olarak sınıflandırılabilir (Duverger, 1986: 273-274). Toplumdaki sınıfsal yapılanma temeline dayanan unsurlar sosyo-ekonomik, ideolojilerin insanları bir arayı getirme özelliğine dayanan unsurlar ideolojik ve devlet fonksiyonlarının artmasıyla ilgili olarak devletin büyümesi ve halkla arasında bir köprü arayışı ise teknik sebepler olarak sıralanabilmektedir.

Siyasal hayattaki farklı bireysel tepkilere bir düzen ve disiplin getirebilen siyasal partiler bu özelliklerinden dolayı toplumda mevcut kuvvetlerin durumunu ölçebilmekte, yönetilenlerin teşkilatlı hale getirilerek tercihlerin ve halkın isteklerinin daha somut hale halet getirilmesini sağlayabilmektedirler. Dolayısıyla bu bağlamda siyasal partiler devletin iç ve dış siyasetini kuran ve uygulayan kuruluşlar olarak düşünülebilmektedir (Hacıibrahimoğlu, 2010: 10-11).

Bir siyasal sistemin işleyişinin anlaşılabilmesi sadece anayasal kurumlarla mümkün olamaz. Ülkenin rejiminin gerçek niteliklerinin tespit edilebilmesi için anayasal şekil ve kalıpların dışında o ülkedeki parti sisteminin, partilerin sayısının, tiplerinin, sosyal temellerinin ve iç yapılarının da bilinmesi gerekmektedir (Kapani, 2009: 175-176). Dolayısıyla sistemin işleyişinde ve şekillenmesinde siyasal partilerin ülke içindeki konumu ve durumu da etkili ve belirleyici olabilmektedir.

Siyasal sistemin şekillenmesinde siyasal partiler büyük önem taşımaktadır. Siyasal sistem ister demokratik, ister otoriter veya totaliter olsun siyasi partiler olmadan şekillenmesi mümkün olmamaktadır (Erdem, 2012: 241).

Doğrudan demokrasinin artık pek uygulanmadığı günümüzde siyasal partiler birçok işlevi yerine getirmektedir. Bu işlevler yöneten, yönetilen ayrımının belirginleştiği ve yönetenlerle yönetilenler arasındaki ilişkilerin kişisellikten çıkıp, kurumsallaşmaya başladığı görülmektedir (Kışlalı, 2004: 136). Siyasal iktidarı ele geçirme amacında olan siyasal partilerin örgütlenerek, yöneticilerin belirlenmesi, toplumdaki farklı çıkar gruplarının ve görüşlerinin temsili, siyasal katılımın arttırılması, siyasal toplumsallaşmanın sağlanması gibi bir takım işlevleri bulunmaktadır (Dursun, 2006: 258-260). Siyasal partiler sıralanan bu işlevlerinin yanında, dağınık bireysel enerjileri birleştiren ve bunlarda birlikten doğan kuvvet hissi vererek, geniş halk kitlelerinin siyasal iktidara etki yapabilmesini ve iktidarın işleyişine katılabilmelerini sağlayan araçlardır (Hacıibrahimoğlu, 2010: 10). Temsili demokrasilerde halkın kendi kendisini yönetebilmesinden ziyade, halkın yöneticilerini değiştirebilmelerine muktedir olmaları söz konusudur (Vural Dinçkol, 2005: 387). Siyasal partilerin ayrıca hem iktidar hem muhalefet olarak görevleri de bulunmaktadır. İktidar olması durumunda ülkedeki yasama ve yürütme faaliyetinde etkin olurken, muhalefet olma durumlarında ise, iktidar alternatifi olarak iktidarı denetleme ve onu etkileme görevi görmektedirler (Oğuz, 2012: 203). Ayrıca siyasal partiler siyasal toplumsallaşmanın sağlanması ve siyasal katılımın arttırılması gibi unsurlara da katkı sağlamaktadırlar.

II. SİYASAL PARTİ PROGRAMLARI

Siyasal partiler, toplumsal, siyasal ve ekonomik gelişmelere katkı sağlamanın yanında, halkın toplumsal sorunlar karşısında bilinçlenmesine, kamuoyunun oluşmasına, toplumdan gelen taleplerin merkeze iletilmesine aracılık etmektedirler (Öztekin, 2007: 71). Halkın istek ve ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik geliştirilecek olan politikaların içerikleri ve temel noktaları siyasi partilerin programlarında temel olarak değerlendirilmesi ve yurttaşlar tercihte bulunurlarken bu istek ve ihtiyaçlara cevap verebilecek olan partinin değerlendirmesini programlara dayanarak ta yapması tercihlerin rasyonelliği açısından önemli bir durum olarak görülebilmektedir.

Siyasal partiler, ülkedeki ve dünyadaki değişikliklere ayak uydurarak daha fazla kişiye ulaşmaya çalışırlar. Dolayısıyla değişen şartların beraberinde getirdiği ihtiyaçlara cevap verebilmek için kendi programlarında da düzenleme yapma ihtiyacı hissetmektedirler (Yılmaz, 2013: 257).

Siyasal partilerin iktidara geldiğinde nasıl hareket edeceği, ülke ve dünya görüşlerinin sistematik bir şekilde ifade edildiği fikir dokusu doktrinlerini oluştururken, bu doktrinde yer alan esasların daha basit ve somut bir şekilde tespit edildiği ve bu prensiplerin günün ve toplumun şartlarına uygun hale getirildiği metinler ise parti programları olarak nitelendirilmektedir (Hacıibrahimoğlu, 2010: 25-26). Çalışmamızda, Türkiye'de mecliste bulunan siyasal partiler ile, İngiltere siyasal partilerinin programlarında yer alan insan unsuruna dair değerlendirmeler ve bu değerlendirmeler arası farklılık ve benzerlikler değerlendirilmektedir.

Yurttaşların, partinin genel eğilimleri dışında somut ve ayrıntılı önerilerini öğrenme imkanı ve partilerin kendilerini ve üyelerini bağlayan kısa ve uzun vadeli taahhütleriyle kamuoyuna çıkmaları partilerin siyasal programları sayesinde olabilmektedir (Çağla, 2010: 107). Dolayısıyla siyasal parti programları seçmenlerin siyasal parti tercihlerinde bulunurken ve siyasal partinin iktidara gelmesi durumundaki icraatlerini ortaya koyması bakımından önemli birer unsur olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

III. TÜRKİYE'DE MECLİSTE BULUNAN SİYASAL PARTİLER VE PROGRAMLARI

1908'de Batılılaşma, modernleşme sürecinin bir sonucu olarak 2. Meşrutiyet'in ilanından sonra Türk Siyasal Kültürü'nde ilk siyasal partilerin kurulması söz konusudur (Kışlalı, 2004: 131). Demokratik açıdan çok partili hayata geçiş denemeleri olduysa da, bu süreç temelde 1946'ya kadar gelmektedir. Türk demokrasisi çeşitli askeri müdahalelerle zaman zaman sekteye uğrasa da bugün Türkiye'de aktif bir çok siyasal parti bulunmaktadır.

Türkiye'de bulunan siyasal partiler sağ ve solda bir çok farklı görüş çerçevesinde faaliyette bulunurlarken, mecliste şu anda 4 siyasal parti bulunmaktadır. Bu siyasal partiler Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), ve Halkların Demokratik Partisi (HDP)'nden oluşmaktadır.

Türkiye'de ve İngiltere'de mecliste bulunan siyasi partilerin programlarını insan odaklılık açısından değerlendirmeye tabi tutabilmek için söz konusu siyasi partilerin programlarının incelenmesi ve konuya ait verilerin değerlendirilmesi gerekmektedir.

A. Adalet ve Kalkınma Partisi Programı

Medeni toplum olma özelliğinin özgürlüklerin düzeyiyle ilgili olduğunu belirten programda, temel hak ve özgürlüklerle ilgili olarak atılacak olan adımların herhangi bir uluslararası kuruluş yaptırımı neticesinde değil, insanların bu temel hak ve özgürlüklere layık olduğu için uygulanacağı vurgulanmaktadır.

Sosyal politika uygulamalarında belli bir sınıf ya da kesime yönelik olarak değil, bütün vatandaşların yararlanabileceği politika üretme hedefinden bahsedilirken, bu bağlamda yoksullar, bakıma muhtaç yaşlılar, çocuklar ve işsizler için özel programlar oluşturulacağı belirtilmektedir.

Bedensel ve zihinsel engel problemleri nedeniyle kimseye bir ayrım yapılmayacağı, özürlülerin hayatlarını kolaylaştırmak amacıyla yapısal önlemlerin alınacağı, özürlü vatandaşların temsil edildiği sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapılarak bu kişiler için gerekli araç-gereçlerin, imalat ve ithalatına kolaylık getirilecek düzenlemelerin yapılacağı, çocuklar, gençler ve yaşlılarla ilgili sosyal hizmet programlarının arttırılacağı, engelliler için mesleki ve tıbbi rehabilitasyon hizmetlerinin geliştirileceği ifade edilmektedir. Engellilerin toplumla bütünleşerek çalışma hayatına katılımlarına

destek verileceği ve engellilere yönelik konut projelerinin destekleneceği de programda yer alan konular arasındadır.

Sokak çocukları, dilenciler ve evsizlerin rehabilite edilebileceği ve sayılarının artmasının engelleneceği projelerin desteklenmesi, bu kişilerin barınma, eğitim, rehabilitasyon ve tedavi imkanlarının arttırılarak topluma yeniden kazandırılması konuları da programda yer almaktadır. Ayrıca korunmaya muhtaç çocukların aile ortamını hissedebilmeleri için "koruyucu aile" ve "aileye dönüş" projelerinin teşvik edilmesi ayrıca genç kuşakların yaşlı ebeveynlerini yanlarında barındırmalarının özendirilmesi konularına değinilmektedir.

Yaşlılara ve muhtaçlara yapılan yardımların günün şartlarına göre yeniden düzenleneceği, belli bir yaşa gelmiş bakıma muhtaç yaşlıların ise aile içinde bakımının teşvik edileceği belirtilmektedir.

Çocuk istismarı ve aile içi şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarının korunmasına dair yasal düzenlemelerin yapılarak, koruyucu merkezlerin açılması, maddi destekten yoksun ve şiddete uğramış kadınların korunmasına dair programların oluşturulacağı programda yer almaktadır. Kırsal alanda yaşayan kız çocuklarına yönelik olarak yaşadıkları bölgenin koşullarına uygun eğitim projelerinin geliştirilmesi, kız çocuklarının okullaşma oranının arttırılması ve onların eğitiminin önündeki engellerinin kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılacağına değinilmektedir.

Kadına karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesinin tüm ilkelerinin uygulamaya konulacağına ve ev kadınlarının sosyal güvenceye sahip olarak ev içi emeğin saygınlığının korunmasının sağlanacağı, kadının kamusal hayata katılımının özendirilmesi için önlemler alınarak, kadınlarla ilgili sivil toplum kuruluşlarına destek sağlanıp, bu kuruluşlarla işbirliği yapılacağı belirtilmektedir. Ayrıca mevzuatlarında bulunan kadın aleyhindeki ayrımcı hükümlerin kaldırılarak, çalışan kadınlara yönelik olarak çocuk ve aile sorumlulukları dikkate alınarak sosyal güvenlik ve çalışma koşullarının iyileştirileceğine vurgu yapılmaktadır.

Gençlerin ülke yönetimine katılımının sağlanarak, gençlere yönelik olarak siyaset okulları ve gençlik derneklerinin destekleneceği, gençlerin sosyal faaliyetlerini geliştirmek için gençlik merkezlerinin yaygınlaştırılması, kırsal kesimde ve varoşlarda yaşayan gençlerin gelişimine ve sorunlarına yönelik çözümlerin geliştirilmesi, gençlerin ruhsal, bedensel, zihinsel gelişimini olumsuz etkileyen alkol, uyuşturucu, şiddet ve pornografi içeren yayınlar konusunda tedbirlerin alınması, gençlerin okuma alışkanlıklarının güçlendirilmesi için semt kütüphanelerinin kurulması ve bilimsel, sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılımlarının desteklenmesi konularına yer verilmektedir.

Gençlerin uluslararası yarışma ve faaliyetlere katılımının teşvik edilerek başarılı gençlere özel eğitim ve iş imkanının sağlanacağı, yurtdışında yaşayan gençlerin asimile olmaları engellemek ve kendi kültürlerine yabancılaşmaları önlemek amacıyla "gençlik merkezleri"nin kurulacağı, sporun teşvik edilerek, özürlü gençlerinde sportif ve sosyal etkinliklere katılımını sağlayan projelerin uygulamaya konulacağı, lisanslı sporcuların sosyal güvenlik hizmetlerinden yararlanmalarının sağlanacağı konuları programda yer bulmaktadır.

"İnsanı yaşat ki devlet yaşasın" felsefesiyle hareket edildiği parti programında sözü edilen konular arasında yer almaktadır.

B. Cumhuriyet Halk Partisi

Her türlü ayrımcılığı reddedilmesi, insana öncelik verilmesi, temel hak ve özgürlüklerde en ileri ülkeler düzeyine ulaşması partinin temel programı olarak anılmaktadır. En geniş anlamda insan hak ve özgürlüklerinin takipçisi olunduğu belirtilerek, her türlü ayrımcılığa karşı olunduğu ortaya konmaktadır. Bu bağlamda "insan hakları müsteşarlığı"nın kurularak bu alanda izleme, denetleme ve değerlendirme işlevlerinin ve eğitim faaliyetlerinin koordine edilmesi sağlanacağı ifade edilmektedir.

Kadın erkek eşitliği, kadının özgürleşmesi, kadına karşı pozitif ayrımcılık, kadını özgürleştirmek, çevre ve geleneksel baskılardan, sosyolojik sorunlardan kurtarmak, kadınlara karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılması için eğitimin önemine vurgu yapılarak kadınların üzerindeki her türlü baskının ortadan kaldırılması için çaba gösterileceği, bunun yanında kırsal alandaki kız çocuklarının nüfus kaydına alınmasındaki eksikliklerin giderilmesine çalışılacağı belirtilmektedir.

Uluslararası anlaşmalara uygun olarak kadınlara ve kız çocuklarına yönelik tüm gerekler yerine getirilerek, kız çocuklarının okullaşma oranlarının arttırılması için gerekli önlemlerin alınacağı, zorunlu eğitimden ayrılmış kız çocuklarının ve kadınların eğitimlerini tamamlamaları için akşam ve yaz okulları ve halk eğitim merkezlerinin yaygınlaştırılacağı ifade edilmektedir.

Kadınların mesleki eğitim imkanlarını geliştirerek Çok Amaçlı Toplum Merkezi (ÇATOM) gibi kuruluşların yaygınlaştırılacağı, kadın sorunlarının çözümü için Kadın Veri Merkezi, Kadın Merkezleri, Ulusal Kadın Konseyleri kurularak, eğitim ve kadın alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi sağlanacağı belirtilmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadele eylem planı oluşturularak, kadına karşı şiddet ve töre-namus cinayetlerine karşı mücadele edilecek kanuni düzenlemeler yapılacağı ve kadına karşı şiddet ve ayrımcılıkla mücadele amacıyla merkezi idare ve yerel yönetimlerde gerekli bütçe ve ödeneklerin ayrılacağı konu edilmektedir. Ayrıca kadın sığınma evleri açılarak, ücretsiz danışma, psikolojik destek ve yasal yardımın sağlanması amaçlanmaktadır.

Kadına karşı ayrımcılık hükümleri içeren veya aileyi korumada yetersiz kalan yasa hükümlerinin değiştirilmesi ayrıca kamu sektöründeki kadın istihdamına ilkeli kota uygulaması getirilerek, özel sektörde de kadın istihdamının arttırılmasının özendirilmesi, kadınların yönetime ve siyasete katılım oranlarının arttırılmasını sağlamak, kadınların yargı, idare, ekonomi, iç ve dış siyasette daha etkin rol almaları amaçlanmaktadır.

İşyerlerinde kreş imkanlarının yaygınlaştırılması, kadın girişimcilere daha fazla kredi imkanı, çalışan annelerin iş yükünün azaltılması, cinsiyete bağlı işten çıkarmaların önlenmesi, kadın sağlığıyla ilgili hizmetlerin çoğaltılması ve çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi amaçlanmaktadır.

Çocuk mahkemelerinin yeniden örgütlenmesi, çocukların suç işleme ortamından korunmaları ve kurtulmaları, çocuk suçlularla yetişkinlerin aynı hapishanede bulunmamalarının sağlanması ve

çocuk suçluların topluma kazandırılmaları, sokak çocuklarının devletin himayesine alınarak bu konuyla ilgili özel birimlerin oluşturulması, BM Çocuk Hakları Bildirgesinin hayata geçirilmesi, çocuk misafirhanelerinin sayılarının arttırılması, çocuk emeğinin sömürülmesine engel olunması gibi konular da programda yer almaktadır.

Aile sigortası ve yoksul ailelere vatandaşlık hakkı ödenmesi, yaşlılar, engelliler, hastalar ve çocuklar için kent merkezlerinin erişebilinir ve kullanılabilir hale getirilmesi, emekli, dul ve yetimlere yönelik olarak yaşamı kolaylaştırıcı düzenlemelerin uygulamaya konulması, bakıma muhtaç yaşlılara, emeklilere, dul ve yetimlere sahip çıkılarak, yaşam kalitelerinin yükseltilmesi hedeflenmektedir.

Ulusal bir sosyal güvenlik sisteminin oluşturularak bütün yurttaşlara hizmet verir nitelikte olması, genç-iş organizasyonu ile gençlerin yeteneklerine göre iş sahaları yaratılarak, yeterli eğitimi olan gençlere istihdam imkanının sunulması amaçlar arasında yer almaktadır.

Kırsal kesim ve gecekondu bölgeleri başta olmak üzere tüm ülke genelinde bedelsiz koruyucu sağlık hizmetinin sunulması, engelliler için bütün ihtiyaçlarının karşılanacağı entegre bir çözüm modeli oluşturulması, engelliler için kişiye özel sürekli eğitim imkanının sağlanması, engelliler için spor imkanlarının yaygınlaştırılarak, engellilerden sorumlu özerk kurum bakanlığı oluşturulması gibi konular da programda yer almaktadır.

Kırsal kesimdeki gençlere yönelik olarak, ziraat, tarım ve çıraklık eğitimlerinin verilmesi, gençlerin bedensel, ruhsal ve cinsel gelişimlerinin sağlıklı tamamlamalarını ve kötü alışkanlıklardan uzak durmalarının sağlanması, kimsesiz gençlere eğitim, barınma, istihdam ve psikolojik destek sağlanması, gençlerin siyasette daha aktif rol alarak, üniversite gençlerinin öğrenci örgütleri oluşturarak dernekleşmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Gençlerin spora özendirilerek yetenekli çocuk ve gençlerin aktif spora yönlendirilmesi, kent merkezlerinde gençlerin serbest zamanlarının değerlendirilebilmesi için Cumhuriyet Gençlik Evleri projesinin hayata geçirilmesi, farklı bölgelerdeki gençlerin kaynaşma imkanına sahip olabilmesi için iller arası değişim programı uygulanması, çağdaş gençlik kampı uygulamaları hedeflenmektedir.

C. Milliyetçi Hareket Partisi

Her insanın, insan olma sıfatından kaynaklanan temel hak ve özgürlükleri bulunduğuna inanan programda, bu hakların kullanılmasının ve özgürlüğünün kutsallığına ve bunların her türlü istismardan korumanın önemine değinilmektedir.

İnsan hak ve özgürlüklerini güvence altına almayı amaçlayan evrensel hukuki normların geliştirilmesi, güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılmasına katkı sağlanacağı benimsenmektedir.

Adil gelir dağılımı sağlanarak, sosyal dengenin gözetileceği, yaşlı, kimsesiz, yoksul ve engellilerin gözetilip kollanacağı, bütün vatandaşların eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik hizmetlerinden yararlanabileceği kaliteli bir devlet anlayışı benimseneceği ifade edilmektedir. Yardıma muhtaç, yaşlı

kimsesiz, güçsüz, engelli ve özel ilgiye muhtaç vatandaşlara yönelik olarak farklı yardımların yanında işsizlik sigortasının da hayata geçirileceği belirtilmektedir.

Her türlü işkence, eziyet, insanlık dışı aşağılayıcı davranış uygulamalarına karşı olunduğunu ortaya koyan programda, kişi temel hak ve hürriyetlerinin güvenliğinin sağlanması ve hayatın güvence altına alınması gerektiği savunulmaktadır. Düşünce ve kanaat özgürlüğünde milli birlik ve bütünlük, kamu yararı ve genel ahlakı zedelememek kaydıyla herkesin düşüncelerini ifade etme ve inandığı gibi yaşama hakkı olduğu belirtilmektedir.

Kadınlara karşı her türlü fiili ve hukuki ayrımcılığa ve kadın istismarına karşı olmakla birlikte, çocukların hak ihlaline ve istismarına karşı korunmaları gerektiği ortaya konmaktadır. Engelliler, yoksullar, uzun süreli işsizler, gençler ve kadınların işgücüne katılımları arttırılarak, meslek edinmeleri için eğitim programları oluşturmak hedeflenmektedir.

Kadınların eğitim düzeylerinin yükseltilerek kalkınma sürecinde, iş hayatında ve karar alma mekanizmalarında daha fazla rol almalarının sağlanması, istihdam alanında kadınların dezavantajlı duruma düşmelerini engelleyecek mesleki becerilerin kazandırılması, kadına yönelik şiddetin sebeplerinin ortadan kaldırılarak, sivil toplum ve medyanın bu konuda duyarlı olmalarının sağlanması, kadınların saygınlığına gölge düşüren, temel hak ve özgürlüklerini kısıtlayan, istismarlarına sebep olan uygulamalara son verdirilmesi amaçlanmaktadır.

Sosyal koruma programları geliştirilerek yardıma muhtaç, yoksul ve kimsesiz vatandaşların aç ve açıkta bırakılmaması, bütün vatandaşların temel eğitim, sağlık ve sosyal güvencesinin devlet eliyle sağlanması, çalışma şartlarının iyileştirilerek adil bir ücret sisteminin oluşturulması amaçlanmaktadır. Şehit ve gazi çocuklarının, anne ve babalarının mesleklerini icra etmelerini istemeleri halinde bu mesleklere sınavsız giriş imkanının tanınması söz konusu olmaktadır. Ayrıca şehit ve gazi çocuklarının eğitim harcamalarının devlet tarafından karşılanması, yüksek öğretimde kontenjan tanınması, yurt dışındaki Türk çocuklarının kimliklerinin korunması ve geliştirilmesi için eğitim imkanları sağlanacağı ve gençliğin milli-manevi değerlerle donanımlı olarak yetiştirilmelerinin sağlanacağı belirtilmektedir.

Eğitim ve öğretimde fırsat eşitliği sağlanarak, bireylerin yetenek, ilgi ve eğilimleri doğrultusunda eğitilme imkanına kavuşmaları, gençlerin eğitim, sağlık istihdam, sosyal güvenlik ve serbest zaman değerlendirmeyle ilgili sorunlarının çözümüne yönelik önlemlerin alınacağı programda yer almaktadır.

Orta ve yüksek öğretim öğrencilerine burs-kredi imkanlarının geliştirilmesi ve çağdaş barınma olanaklarının arttırılması, üniversite öğrencilerinin kendilerini ilgilendiren konulara katılımının sağlanabileceği platformların oluşturularak, okul içindeki diyalog mekanizmalarının geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Gençleri suça iten sebeplerin ortadan kaldırılarak, kötü alışkanlıklardan gençlerin korunması, gençlere yönelik sosyal, kültürel ve spor alanlarının oluşturulması konuları da programda yer almaktadır.

Çocukların hayat kalitelerinin yükseltilerek geleceklerinin teminat altına alınarak suça olan eğilimlerinin azaltılması, çocuk istismarının önüne geçilmesi hedefler arasında bulunmaktadır.

Hasta, engelli ve yoksul yaşlıların korunup gözetilmesi, onların yaşam kalitesini koruyacak sosyal politikalar üretilmesi, yaşlıların sağlık hizmetlerine kolay erişiminin sağlanması, günlük ihtiyaçlarını sürdürebilmeleri için bakım ve yardım hizmetlerinin sağlanması, yaşlıların ekonomik durumlarının iyileştirilmesi, onlara toplumla bütünleşecek imkanların sağlanması hedeflenmektedir.

Engellilerin toplumla bütünleşerek hayatlarını idame ettirebilmeleri, eğitim ve sosyal yaşamlarına devam edebilmeleri için fiziksel ve sosyal çevrenin oluşturularak imar mevzuatında engellilerle ilgili hükümlerin etkili biçimde uygulanması, engelli bakımı için tıbbi, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmeti ile ilişkili biçimde gerçekleştirilecek işe yerleştirme, aile yanına yerleştirme ve engelli çocuğu olan muhtaç ailelere sosyal destek sağlanması, bedensel ve zihinsel kısıtlılığa yol açan hastalıklara erken tanı hizmeti, engellilerin ihtiyaçları olan araç-gereç ve protez-ortez temin edilmesi gibi konular programda yer almaktadır.

D. Halkların Demokratik Partisi

Özgürlük, barış ve adalet ilkelerine dayalı olarak sınıfsız, sınırsız ve sömürüsüz bir toplum oluşturma amacını ortaya koyan programda, işçi ve emekçilerin yaşadıkları sorunların ortadan kaldırılması için mücadele verileceğine dair bilgiler verilmektedir.

Yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanacağı, çocukların, emeklilerin ve yaşlıların kent yaşamına daha rahat katılabileceği önlemlerin alınacağı, üretilecek olan politikaların halktan ve emekten yana olacağı belirtilmektedir.

Kadınların siyasal hayata eşit katılımını güvence altına alan ve yerel hizmetlerin kadınların öncelikli ihtiyaçlarına göre belirlenerek kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık ilkesine dayanan demokratik yerel yönetim anlayışının hayata geçirilmesinin mümkün olacağından bahsedilmektedir. Kadın emeğinin eşitsiz konumda bulunduğu, bu sorunun giderilmesi ve çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması gereğine değinilmektedir. Kadınlara önem verilerek, kadınların özgürlük mücadelelerinde örgütlenmelerinin gereğine ve bunun yanında kadınlar üzerindeki devlet ve erkek şiddetine karşı mücadele edilerek bunlara yönelik sosyal politikalar benimseneceğine yer verilmektedir.

Engellilerin toplumsal yaşama katılmalarının önündeki engellerin kaldırılması, çalışma ve sağlık haklarının güvence altına alınması, çocuk işçiliğine son verilerek, çocukların şiddet, ihmal, suistimal, istismar, kötü muamele ve ayrımcılıktan korunarak, her türlü kamu hizmetinden eşit ve parasız yararlanabilmelerini sağlamak hedeflenmektedir. Ayrıca mevcut sınav sistemi eleştirilmektedir.

LGBT (Lezbiyen, gey, biseksüel ve transseksüel) bireylerin maruz kaldığı ayrımcılık ve şiddetin kabul edilmeyeceği ve bu yönde mücadele edileceği ortaya konmaktadır.

Gençlerin siyasete aktif katılımını destekleyen programda seçilebilme yaşının 18'e düşürülmesi, öğrenci gençlerin ifade ve örgütlenme özgürlüğünün sağlanması amaçlanmaktadır. Vicdani ret hakkının yasalarca güvence altına alınarak, zorunlu askerlik uygulamasının kaldırılması için mücadele edileceği ifade edilmektedir.

IV. İNGİLTERE'DE PARLAMENTO'DA BULUNAN SİYASAL PARTİLER VE PROGRAMLARI

İngiltere'deki parti sisteminin temeli 17. yy.'ın sonlarına doğru görülen Whig'ler (Liberaller) ve Tory'ler (Muhafazakar) gruplaşmasının sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Gökçe, 2013:54). İngiltere'de modern parti örgütlenmeleri iktidarın 19. yüzyılın başlarında monarşilerden parlamentoya geçmesinin ve 1832, 1867 ve 1885'te yapılan reformlar sayesinde oy verme haklarının genişlemesinin ardından ortaya çıkmaya başlamıştır (Sayarı, 2013: 126). İngiltere'de merkez sağda Muhafazakar Parti (CP), merkez solda İşçi Partisi (LP) bulunmaktadır. Bunların yanı sıra İskoçya Ulusal Partisi (SNP) ve Liberal Demokratlar (LD) yer almaktadır.

A. Muhafazakar Parti

Muhafazakar parti insanlar, aileler ve İngiltere için daha iyi bir gelecek garantisiyle yola çıkmaktadır. Temelini ekonomik değerlere dayandıran bildirgede ekonominin daha kapsayıcı hale gelebilmesi için kadınların ve engellilerin işgücüne katılımının önündeki engellerin kaldırılacağı belirtilmektedir.

Yoksulluğa karşı en önemli silahın iyi bir iş olduğunu savunan muhafazakarlar programlarında ağırlıklı olarak ekonomik planlar üzerinde durmaktadır. Uzun dönem ekonomi politikaları ile genç işsiz nüfusun sayılarının azaltılması ve eğitim imkanlarının arttırılması ayrıca, kadınların ve engellilerin işgücüne katılımının önündeki engellerin kaldırılması hedeflenmektedir.

Engellilere iş fırsatının verilebilmesi için siyaset, uygulama ve kamu tutumunun dönüştürülerek eşit fırsat oluşturması amaçlanmaktadır.

Kadınların iş yaşamıyla ilgili olarak gerçek bir fırsat eşitliği sağlanması ve 250'den fazla çalışanı olan şirketlerde ücret farklılaşmalarının beyan edilmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Ayrıca kamu pozisyonlarında ve mecliste kadın oranının arttırılması istenmektedir.

İşe dönmek isteyen ailelere yardım etmek için vergiden muaf çocuk bakımı ve 3-4 yaşlarında çocukları olanlara haftalık 30 saat ücretsiz çocuk bakım hizmeti sağlanması istenmektedir.

Çocuk yoksulluğunun ortadan kaldırılmasına uğraşılarak, çocuk yoksulluğuna sebep olan unsurların ortadan kaldırılmasını sağlayacak olan tedbirlerin (ailelerin parçalanması, borçlanma, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı gibi) alınması amaçlanmaktadır.

Sağlık alanında hala tedavi edilebilir durumların tedavisi (alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, obezite gibi) için en iyi çözüm yollarını tespit edilmeye çalışılmak istenmektedir.

Kontrollü göçün ve göçmenlerin İngiltere açısından faydalı olabileceğinin yanında aşırı göçün İngiltere'ye zarar vereceği düşünülmektedir. Aşırı göçün önlenebilmesi için bir takım yaptırımlar uygulanmış ve bu durum fazla gözün önünü kesmiştir. İngilizce bilmenin toplumla bütünleşmenin temel unsuru olduğu düşünüldüğünden ve göçmenlerin İngilizceyi mutlaka öğrenmeleri gereğinden ve bu konuya dair düzenlemelerden bahsedilmektedir.

İnsan kaçakçılığı ve sömürüsü konusunda önlemler alınarak, yasadışı çalışma ve yasadışı göçle mücadele, kadın sünnetinin engellenmesi, online ve online olmayan istismara karşı tedbirler, polis ve sosyal servis oluşturma gibi amaçlar hedeflenmektedir.

Çocukların iyi bir eğitimi hakettiğinden iyi öğretmenler, parlak liderlik, titiz program, sınıf disiplini ve uygun sınavların eğitim için gerekli olduğu belirtilmekte ve bunların geliştirilmesi için reform amaçlanmaktadır.

2016 Rio Olimpik ve Paralimpik oyunları için sporcuların desteklenmesi hedeflenmektedir. Gençler için oluşturulacak Ulusal Yurttaşlık Servisi ile 16-17 yaşındaki gençlerin liderlik, özgüven ve birçok vasıflarla mezun olabilecekleri bir okul oluşturulması ve bunun geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Dünyanın ilk sosyal yatırım bankasının oluşturulduğu ve ihtiyacı olanlar için gönüllü bağışların daha da arttırılması için çabalanacağı vurgulanmaktadır.

Savunmasız insanlara ihtiyacı olan yardımın yapılması gereği vurgulanırken, LGBT kişiler için yeni kanuni düzenlemeler ile bundan önceki yapılan hatalardan dolayı özür dilenmesi planlanmaktadır.

Kadınlar ve kız çocuklarına karşı işlenen şiddetle mücadeleye öncelik verilerek, çocuğu olan kadın suçluların tedavisi için cezalarını toplum içinde çekmeleri için yeni yollar geliştirilmesi planlanmaktadır.

İnsanlar yaşlandıkça mali güvenliklerinin garanti edilmesi, ileriye yönelik olarak genç işsizlik, ruh sağlığı ve evsizlik gibi sorunlara çözüm üretilerek, kilise, gönüllü gruplar ve kuruluşlar tarafından yardım sağlanması amaçlanmaktadır.

B. İskoçya Ulusal Partisi

Kadınların %50 oranında kamu ve özel sektörde yer almalarına uğraşılarak, kadınlara eşit ücret ve çocuk bakımı için işten ayrılan ailelere daha fazla destek sağlanması planlanmaktadır.

Engellilerin ödediği sigorta primlerinin iptal edilmesi ve onlara hak ettikleri desteğin verilmesi, çocuk yoksulluğunun önlenerek bu yardımlardaki kesintilerden vazgeçilmesi için önlem alınması hedeflenmektedir.

Çocuklu ailelere haftalık 30 saat ücretsiz çocuk bakım hizmeti verilmesi, çocukların mümkün olan en iyi öğrenim çevresine sahip okul binalarının inşası için uğraşılması, çocukların ve gençlerin mental zeka gelişimine yönelik programların geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Toplumdaki savunmasız insanların korunmasına yönelik tedbirlerin alınmasının yanında, LGBT bireylerin haklarının arttırılması programda yer alan konular arasındadır.

C. Liberal Demokratlar

Eğitim sisteminin iyileştirilmesi gereğinden, yardıma muhtaç, okuyan çocuklara yardım edilmesinden, 7 yaşın altındaki çocuklara ücretsiz okul yemeği ve parasız çocuk bakım yerlerinin açılmasından, eğitim bütçesinin arttırılması gereğinden, okul öncesi eğitimlerin yüksek seviyeye ulaştırılması ve daha nitelikli öğretmenlerin görevlendirilmesinden bahsedilmektedir.

Haftalık 20 saat ücretsiz çocuk bakım hizmeti, yerel yönetimler tarafından kontrol edilen ücretsiz okulların açılması, okullara daha fazla özerklik, öğretmenlere daha fazla özgürlük verilmesi amaçlanmaktadır.

Tam zamanlı çalışanlar için beş gün ödenmiş çocuk bakım izni, paylaşılan ebeveyn izni, anne babaların uygun gördükleri 12 ay paylaşımlı olarak izin verilmesi planlanmaktadır.

Seçim yaşının 16'ya indirilmesi, gençler için stajyerliğin arttırılmasının teşviki, genç insanların mental sağlıklarının korunması, 16-21 yaş arası özellikle kırsal kesimlerdeki gençlere indirimli otobüs imkanının sağlanması programda gençlere yönelik olarak yer alan konular arasında bulunmaktadır.

Emeklilere yönelik olarak sosyal güvenlik sisteminin iyileştirilmesi de hedefler arasında yer almaktadır.

İşgücüne, eğitime ve turizme katkı sağlayacak göçe olumlu bakarken, insan kaçakçılığı, dolandırıcılık, kaçak yollardan göç gibi konular kesinlikle kabul edilmemektedir. Göçmenlerin eğitim ve çalışmak için gelenleri benimsenirken, fayda sağlamak isteyenler reddedilmektedir. Yasal olmayan göçün önlenmesi için sınır kontrolü uygulamasının arttırılması hedeflenmektedir.

Özgürlüğün ve eşitliğin liberal demokratların kimliğinin temeli olduğu vurgulanırken, okullarda homofobik ve transfobik zorbalığın kökünün kazınması için bir ortam oluşturulması amaçlanmaktadır.

Kadınların ortalama olarak erkeklere oranla %20 daha az maaş aldıklarını ve bu durumun eşitlenmesi gerektiğini, şirketlerin ödemelere dair şeffaf olmalarını sağlayacak önlemler alınması planlanmaktadır.

Özellikle suç ve adalet sisteminde ırkçılığa karşı savaş açılacağı ortaya konmaktadır. İnsan hakları haricindeki sivil özgürlüklerin daha fazla arttırılmasına ve kullanılmasına imkan verilmesi, kadın sünnetinin durdurulması, kadınlara ve kız çocuklarına karşı şiddetin önlenmesi, zorla evliliklerin

önüne geçilmesi, hamilelere, yeni annelere, düşük ya da ölü doğum yapanlara gerekli bakım hizmetlerinin verilmesi amaçlar arasında yer almaktadır.

Gençlik Adalet Kurulu gibi Kadın Adalet Kurulu modeli oluşturularak, kadın suçluların rehabilite edilmesi, engelli ve hastalar için daha fazla seçenek ve kontrolün bulunduğu bir bütçenin hazırlanması, engellilerin toplumla ve çalışma hayatıyla bütünleşmelerini sağlayacak düzenlemelerin yapılması, engelli öğrencilere gereken desteğin ve materyallerin sağlanması ve ulaşımın engelliler için kolay hale getirilmesi hedeflenmektedir.

D. İşçi Partisi

Gençlerin yeteneklerine göre iş bulamadıklarından bahseden bildirgede, eğitim sisteminin gençlerin ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi gereğinden ve genç işsizliğin önüne geçebilecek programların arttırılmasından bahsedilmektedir. Yetenek ve becerisi olmayan 18-21 yaş arası gençlere ihtiyaçları olan eğitimin verilmesi ve gençlerin sağlıklı yaşamlarının korunması, duygusal ve sosyal becerilerinin geliştirilmesi için girişimlerde bulunulması hedeflenmektedir.

Kadınlar ve kız çocuklarına uygulanan şiddet ve sömürünün azaltılması için mahalle polisliği gibi uygulamaların getirilmesinin işçi partisinin önceliği olduğu vurgulanmaktadır.

Göçmenlik kurallarının insanca ve etkin bir hale getirilerek, belirsiz gözaltı, cinsel istismar kurbanı olmuş hamile kadınlar hakkındaki düzenlemeler, insan ticareti gibi konuların yeniden düzenlenmesi planlanmaktadır.

Kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesine çalışılarak, kadınların, etnik azınlıkların ve diğer baskı altındaki grupların siyasette ve kamusal hayatta daha fazla yer almasının sağlanması, kadınlara tanınan hakların daha da arttırılarak, kadınların ve çocukların eğitimi ve korunmasının sağlanması amaçlanmaktadır.

Yaşlı ve emekliler için adil sosyal güvenlik düzenlemeleri, evsizliğin ortaya çıkmasındaki sorunların incelenmesi ve bunlara çözüm bulunması, savunmasız, yaşlı insanlar, engelliler için plan ve bütçeleme yapılarak, bunların hayatlarını bağımsız yaşayabilmeleri için sosyal güvenlik sisteminin yeniden düzenlenmesi programda yer alan konulardandır.

LGBT haklarının savunulması gereği de ortaya konulmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Siyasal partiler ister iktidarda ister muhalefette olsunlar devlet yönetimi için önemli rollere sahiptirler. Amaçları her ne kadar iktidarı elde edip, devleti kendi programları çerçevesinde yönetmek olsa da, toplumsal sorunlara çözüm oluşturacak programlara ve yapılanmalara uygun olmaları siyasi partiler için olumlu bir durum olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Toplumsal sorunlara duyarlılık, insani değerlere verilen önem, dezavantajlı kesimler için üretilecek olan politikalar siyasi partilerin insana odaklılık durumunun yada insani değerlere yaklaşımının bir göstergesi olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Bir yandan ülkedeki siyasayı belirlerken, bir yandan da ülkedeki sorunların ortaya konulması açısından siyasi partilerin programları ülkenin genel siyasetinin belirlenmesi sürecinde önemli birer kaynak olarak nitelenebilir.

Bir ülkede birden çok siyasal partinin ve bu partiler arası ideolojik farklılaşmanın bulunması, bu partilerin programlarının da farklılaşmasını sağlamakta ve toplumsal sorunlara daha çok cevap verebilir olmalarına imkan verebilmektedir. Çünkü siyasal partiler de siyasal arenada rekabet ettiklerinden kendilerini kitlelere pazarlama ihtiyacı duymaktadırlar. Siyasi partilerin tercih edilmesinde birçok etken söz konusu olabildiği gibi, programlarının da bu tercih yapılırken etkili olduğu söylenebilir. Dolayısıyla toplumsal sorunların çözümüne yönelik olarak ortaya sunulan program, içerik ve siyasal stratejiler tercih edilirlik noktasında önem arz etmektedir.

Günümüzde siyasal partiler genellikle belli bir toplumsal sınıfın ya da belli bir grubun çıkarlarını savunmaktan ziyade (Özdemir ve Atılgan, 2012: 208), tüm toplumsal sınıfların çıkarlarını savunma iddiasındadırlar. Çünkü amaç olarak belli bir kesime değil, toplumdaki tüm kesimlere hitap ederek oylarını arttırmayı ve bu şekilde iktidara sahip olmayı amaçlamaktadırlar.

Toplumlar ve toplumsal sorunlar geliştikçe ve değiştikçe, insan ihtiyaç ve talepleri de farklılaşmaktadır. Siyasi partiler ülkelerdeki farklılaşan toplumsal, siyasal ve kültürel sorunlara, toplumdaki insanların ihtiyaçlarına cevap verebildiği ölçüde etkin ve kalıcı olabilmektedir. İnsan haklarının, temel hak ve özgürlüklerinin, engelli duyarlılığının, kadın haklarının toplumda ve siyasette daha fazla yer bulabilmesi için siyasi partilerin de parti programlarında bu konulara hassasiyetle yer vermeleri gerekmektedir.

Türkiye'deki ve İngiltere'deki siyasal partiler incelendiğinde temel sorunların benzer olduğu, her iki ülkedeki siyasi partilerin kendi içlerinde değindikleri sorunların ve çözüm önerilerinin yakın olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında özellikle Türkiye'deki siyasi partilerin belli noktalarda kendi ideolojik eğilimleri çerçevesinde mevcut sorunları ortaya koyduğu ve bu konulara yönelik çözüm önerileri sundukları görülmektedir.

Örneğin, milli değerlere önem veren bir siyasal parti olan Milliyetçi Hareket Partisi'nin şehit-gazi çocuk ve ailelerine yönelik önerileri, Cumhuriyetin temel nitelikleri üzerine kurulmuş olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin Cumhuriyet Gençlik evleri projesi örnekleri verilebilir. Bunun yanında Halkların Demokratik Partisinin eğilimleri gereği etnik değerlere verdiği önem ve bu değerlerin yaşatılabilmesi için önerileri de dikkat çekmektedir.

Türkiye'de incelenen bütün siyasal partilerde ağırlıklı olarak sosyal devlet anlayışının geliştirilmesi, kadınların toplumsal, siyasal ve günlük hayatta erkeklerle eşit konuma getirilmesi,

kadına yönelik şiddetin önlenmesi, gençlerin sosyal hayatlarını ve eğitimlerini daha iyi bir şekilde geçirmelerine yönelik çözümler ortaya konmaktadır.

Engellilerin ve yaşlıların toplumla bütünleşmesine yönelik öneriler de bütün siyasal parti programlarında yer almaktadır.

Kadınların toplumda erkeklere oranla ikinci planda yer aldığı ve bu durumun değiştirilmesi gereği siyasal parti programlarından ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kadınlara yönelik şiddetin varlığının ortaya konulmasıyla birlikte, bu durumun ortadan kaldırılabilmesi için sosyal, psikolojik, eğitimsel ve birçok alana yönelik tedbirler ortaya konmuştur.

Ortak noktaların yanında bazı siyasal partilerin birbirinden farklı konulara değindikleri ortaya çıkmıştır. Örneğin LGBT Hakları ile ilgili olarak sadece Halkların Demokratik Partisi'nin programında yer ayırdığı görülmektedir. Aynı şekilde vicdani ret talebi yine sadece bu parti programında yer almaktadır.

Türkiye'den farklı olmak üzere İngiliz siyasi partilerinde kadınlara eşit ücret verilmesinin sağlanması, belli bir saate kadar çocuklara ücretsiz bakım hizmetinin verilmesi, Irkçılıkla ilgili düzenlemelerin yapılması, göçmenlerin durumuyla ilgili değerlendirmeler ve kadın sünnetinin önüne geçilmesi konuları yer almaktadır. Ülkemizde sadece bir siyasi partide ortaya konan LGBT hakları ile ilgili düzenlemeler İngiltere'deki incelenen bütün siyasi parti programlarında görülmektedir.

İki ülke siyasi parti programlarında vurgulanan temel noktalar olarak, ekonominin güçlendirilerek sosyal yardımların arttırılması, kadınların eşit temsili, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması, gençlerin hayatlarını sağlıklı ve daha güzel geçirmelerinin desteklenmesi, engelli, yaşlı ve bakıma muhtaçlara olabildiğince destek sağlanması ve bunların toplumla bütünleşmelerinin sağlanması yer almaktadır.

İnsana odaklılık noktasında incelenen bütün siyasi partilerin bu konuya duyarlı oldukları görülmekle birlikte, yapılması planlanan düzenlemelerin hayata geçirilebilir olması ve zamanı geldiğinde de hayata geçirilmesi daha büyük önem arzetmektedir. Ağırlıklı olarak her siyasi partinin kendi ideolojisine göre plan ve projesi bulunmasına rağmen, hepsinin temelde var olan sorunların farkında olduğu ve günün şartlarına göre çözüm üretme niyetinde oldukları görülmüştür.

KAYNAKÇA

GÜMÜŞ, Burak (2011). "Siyasal Güçler", **Siyaset Biliminde Kuram Yöntem Güncel Yaklaşımlar,** Edt. Baran Dural, İstanbul: Kriter Yayınları, ss: 168-210.

KIŞLALI, A. Taner (2004). ***Siyaset Bilimi***, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

DURSUN, Davut (2006). ***Siyaset Bilimi*** 3. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi.

KAPANİ, Münci (2009). ***Politika Bilimine Giriş,*** 23. Basım, Ankara: Bilgi Yayınevi.

ÇAM, Esat (2011). ***Siyaset Bilimine Giriş*** 10. Basım, İstanbul: Der Yayınları.

HACIİBRAHİMOĞLU, Zeki (2010). ***Seçim Sistemleri ve Siyasi Partiler,*** İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.

DUVERGER, Maurice (1986). ***Siyasal Partiler***, 3. Baskı, Çev. Ergun Özbudun, Ankara: Bilgi Yayınevi.

OĞUZ, Kaan (2012). "Siyasi Temsil, Partiler ve Parti Sistemleri", **Siyaset Bilimine Giriş**, Edt. Önder Kutlu, İstanbul: Lisans Yayıncılık.

ÖZDEMİR, Eylem, ATILGAN Gökhan (2012). "Siyasal Partiler" **Siyaset Bilimi**, Haz. G. Atılgan, A. Aytekin, İstanbul: Yordam Kitap, ss: 207-219.

ÇAĞLA, Cengiz (2010). ***Siyaset Bilimi,*** İstanbul: Omnia.

YILMAZ, Nahit (2013). "Siyasi Partiler ve Seçim Sistemleri", **Siyaset Sosyolojisi**, Ed. Mimar Türkkahraman, Esra Köten, İstanbul: Lisans Yayınları, ss:256-276.

ERDEM, Çiğdem (2012). "Pratikte ve Teoride Siyasi Partiler ve Parti Sistemleri", **21. Yüzyılda Prens**, Ed. Ümit Özdağ, Ankara: Kripto, ss: 241-278

VURAL DİNÇKOL, Bihterin (2005). "Çoğulcu Demokrasilerde Siyasal Partiler ve Kanaatler", **21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye'de Siyasal Hayat**, C:1. Ed. Küçük vd. İstanbul: Aktüel Yayınları, ss: 387-400.

SAYARI, Sabri (2013). "Siyasi Partiler ve Parti Sistemleri", **Karşılaştırmalı Siyaset**, Der. Sabri Sayarı, Hasret Dikici Bilgin, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, ss: 124-168.

GÖKÇE, Ali Fuat (2013). ***Siyasal Partilerde Lider ve Yönetim Değişimleri,*** Gaziantep: Ada Kitabevi.

https://www.akparti.org.tr/site/akparti/parti-programi

http://www.chp.org.tr/Assets/dosya/chp-program-2015-01-12.pdf

https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/mhp_parti_programi_2009_opt.pdf

http://www.hdp.org.tr/parti/parti-programi/8

https://www.conservatives.com/manifesto

http://www.snp.org/progress

http://www.labour.org.uk/page/-/BritainCanBeBetter-TheLabourPartyManifesto2015.pdf

https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/libdems/pages/8907/attachments/original/1429028133/Liberal_Democrat_General_Election_Manifesto_2015.pdf?1429028133